ЖШС"Bal Aiym2"бөбекжай-бақшасы

Бекітемін:
ЖШС"Bal-Aiym2"бөбекжай-бақшасы
меңгерушісі:Ж.Н.Ибрагимова

"КҮНШУАҚ"аралас тобы вариативтік компонент

Тәрбиешілер: Тошинова А.

2024-2025 оқу жылы

«Ұлттық ойын» авторлық бағдарламасының (вариативтік) тақырыптық-күнтізбелік жоспары

Тәрбиеші:Төлешова А.

2024-2025 оқу жылы

Түсінік хат

Ойын – мектеп жасына дейінгі балалар іс-әрекеттерінің негізгі түрі. Ойын – баланың, бүкіл балалар коллективінің дамуында басты роль атқарады. Балаларға ұлттық ойындар арқылы халқымыздың тарихын, мәдениетін таныстыру қолға алынған. Жинақтағы ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні зор. Мектепке дейінгі мекемеге әдістемелік құрал болып табылады.

Алғы сөз

Мектеп жасына дейінгі балалардың қоғамдық құбылыстарды, қоғамдағы ересек адамдардың іс-әрекетін өз түсінігінше әрекеті арқылы бейнелеуі ойын болып саналады. Ойынның шығу тарихына шолу жасауда көңіл аударатынымыз ол еңбекпен, өнермен, қоршаған ортамен тығыз байланыста дамыған, яғни ойынды өмірден ажыратып қарай алмаймыз балалар тек ойнап қана қоймайды, сонымен бірге ойлайды аңғарады көп нәрсені білуге, зерттеуге талпынады. Олар бірдеңе жасап қана қоймайды, сондай-ақ заман ағымына да белсене қатысады.

Аса көрнекті үздік педагог Н.К.Крупская қимылды ойын жөнінде былай деп толғанады: «Ойын – өсіп келе жатқан бал организмінің қажеті. Ойында баланың дене күші артады, қолы қатайып, денесі шыңдала түседі, көзі қырағыланады, зеректілігі, тапқырлығы, ынтасы артып жетіле түседі. Ойында балалардың ұйымдастырушылық дағдылары қалыптасып шыңдалады». Ұлттық ойындарымыз балаларға тәрбиелік мәнімен, дене бітімінің әсем де сымбатты болып бітуге пайдасы зор. Бір-ақ мысал келтіріп кетейін: «Қуыр-қуыр, қуырмаш» ойыны балалардың саусақ маторикасын дамытуға, тіл байлығын жетілдіруге, көңілін көтеруге қолдануға болады.

Балаларды қазақ халқының ұлттық ойындарымен, ойната отырып жан-жақты тәрбиелейміз.

«Ұлттық ойын» вариативті сабағының тақырыптық жоспары
Аптасына 1 сағаттан, барлығы 32 сағат

№	Тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі	Ескерту
1	Күш сынаспақ	1		
2	Тауық күрес	1		
3	Арқан тарту	1		
4	Хан «алшы»	1		
5	Көтермек	1		
6-7	Орамал тастамақ	1		
8	Ақсерек-көксерек	1		
9	Қыз қуу. Асау мәстек	1		
10	Түйілген орамал	1		
11	Соқыр теке	1		
12	Әуе таяқ	1		
13	Қара құлақ	1		
14	Алақан соқпақ	1		
15	Атқауыма	1		
16	Сақина жасыру	1		
17	Белбеу соқ	1		
18	Арқан түю	1		
19	Допты қуып жет	1		
20	Тышқан мен мысық	1		
22	Түлкі мен балапандар	1		
23	Бөрин. Ұйқыдағы аю	1		
24	Ат жарыс	1		
25	Қуыр-қуыр қуырмаш	1		
26	Үш табан. Хан талапай	1		
27	Аударыспақ. Теңге ілу	1		
28	Санамақ. Тасымақ	1		
29	Тасымалдау. Қарамырза	1		
30	Айдапсал. Шертпек.	1		
31	Белбеу соқ. Бөрік жасырмақ.	1		
32	Асау көк. Орын тап.	1		

Күш сынаспақ

Бұл ойын стол үстінде екі баланың білек сынасуымен орындалады.2 бала шынтақтарын столға тірек қол бастарын айқастырады. Кім білекті столға жықса сол бала жеңіске жетеді. Ағаш аттың үстінде аттың басын ұстап тұрып 2-ші қашан білектен тартысып сынасуға да болады. Бірақ баланың жауіпсіздігі қатаң бақыланады.

Тауық күрес.

Балалар екі топқа бөлінеді. Осы екі топтан екі бала шығып, кәдімгідей күреседі. Оның ең қызығыда, басқаша күрестен айырмасы да – тек жалғыз аяғымен аксаңдай жүріп, иықтарын қағып күресуінде. Бұл күрес балалардың нық басып, орнықты жүруін жетілдіреді. Күресушінің 1 аяғын тізесін бүгіп, мата белбеуін байлап тастайды. Қайсысы сүрініп жығылса, сол ұтылады.

Арқан тарту.

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.
Қай топ арқанды өз жағына тартып алып, кетсе сол топ жеңіске жетеді.
Екі бала тартысқанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екінші баланы құлатса , құламаған бала жеңіске жетеді.

Хан «алшы»

Бұл ойынға 5 немесе 10 бала қатыса алады. Көп асықтың ең ірісін қызыл түске бояп қояды. Бұл асық «хан» асығы.
Асықтар тізіліп қойылады да бастаушы хан асығымен оларды көздеп құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер хан асығы бүк, шік, тайкы-қалыптарымен түссе, бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.
Егер бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында хан асығы кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

Көтермек

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады.
Белгі бойынша кім бірінші бірін- бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.
Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де, басқа балалармен бірге күш сынасады.

Орамал тастамақ

Балалар шеңбер жасап тұрады. Бастаушы(тәрбиеші) балаларды айнала жүріп бір баланың артына орамал тастап кетеді. Артына орамалды тастағанын сезген бала менің артымда деп жауап береді. Артына орамалдың тасталғанын сезбесе ол өлең, тақпақ айтып немесе билеп беруі керек.
Балалар шеңбер бойында көздерін жұмып тұруы керек. Ойын осылай жалғаса береді.

Аксерек-көксерек.

Бұл ойынды ойнау үшін балалар екі топқа бөлінеді, қолдарынан ұстап тұрады. Ара қашықтық қадам.

1- ші топ: Ойынды бастайды

Ақсерек-ау ақ серек

Бізден сізге кім керек.

2-ші Ақсерек - ау ақ серек

Жаман-жаман бала аты (бала аты) керек

Аты аталған бала келесі топқа дейін жүгіріп барып ортасынан ұстасқан қолдарды ажыратып кетуі керек. Егер өтіп кетсе сол топтан бір баланы тобына алып қайтады, өте алмаса сол топта қалады. Ойын осылай жалғаса береді.

Қыз –қуу

Балалар арасынан бір ер бала, бір қызды (ағаш атпен) қуады. Бала қызға жетіп қолынан ұстаса жеңіске жеткені. Кейде қызды 2 бала да қуады, қай бала бұрын жетіп қыз қолын ұстаса сол бала жеңіске жетеді.

Асау мәстек

Ойын бастаушы арқанды жерден 50 см –дей биік етіп керіп байлайды да қасындағы балаларға былай дейді:

Ер екеніңді білейін
Ешкі сойып берейін
Тақия алсаң еңкейіп
Құламасаң теңкейіп

Ерлігіңе сенейін
Ойын шартын қабылдап ,ортаға шыққан бала:
Асау мәстек бұл болса
Үйретейін көріңіз
Маған таяқ беріңіз!-дейді де, таяқпен арқаннан асылып жердегі тақияны іліп алуы керек.Ойынды келесі бала осылай жалғастырады.

Түйілген орамал

Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды.Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1,2,3» деп лауыстайды.Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады.Ал ойын жүргізушісі қолындағы түйілген орамалы бар баланы қуалайды.Ол орамалды басқа біреуге лақтырады қағып алған бала қаша жөнеледі.Осылайша ойын жүргізіледі,түйулі орамалды алғанша қуалай береді.Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұрады.

Соқыр теке.

Балалар дөңгелене тұрады.Бір баланың көзі байланып қойылады.
Балалар:Бота,бұзау,қозы,лақ
Қайда кеткен құлыншақ
Соқыртеке бақ-бақ
Мені іздеп тап-тап
Деп тақпақтайды.
Содан кейін Соқыртеке (баланың көзі байлаулы) балаларды қуалайды немесе балалар оның жанына келіп түртіп қашады.Соқыр теке ұстап алған баланың көзі байланады да ол «соқыр теке» ролін атқарады Ойын осылайша жалғаса береді.

Әуе таяқ

Арқан түю.

Балалар шеңбер жасап тұрады. Қолында арқаны бар жүргізуші топ арасынан шығады да «ойын басталды» деп дауыстайды.Содан соң арқанның түйілмеген басын ұстап шеңбер бойымен айналады,арқанды балалардың аяқтарының астынан жібереді. Балалар арқан үстімен секіріп тұрады.Кімде-кімнің аяғына арқан ілініп,секіре алмай қалса, ол бала ойынды тоқтатып өнер көрсетеді,тақпақ,өлең айтады немесе билеп береді.Ойын осылай жалғаса береді.

Допты қуып жет

Ойын мақсаты: балаларды шыдамды,сабырлы қалыпта берілген белгіні тыңдауға,тез жүгіруге, түстерін, көлемін ажырата білуге баулу.

Ойынның шарты:бұл ойынға 5-6 бала, тәрбиеші басқаруымен қатыса алады.Тәрбиеші доптарды себетке салып алып,балалрдың алдына домалатып жібереді. «Допты қуып жет» деген белгі бойынша,балалар допты ұстап алып тәрбиеші ұстап тұрған себетке салуы керек.

К\құралдар: түрлі-түсті,үлкен-кішілі доптар.

Тышқан мен мысық

Ойын мақсаты:балаларды шапшаң әрі шыдамды,ұйымшылдыққа үйрету.

Ойын шарты: Бұл ойынға топ балары бәрі тегіс қатыса алады.Балаларды (қақпа қалып) дөңгелене тұрғызып,ортаға тәрбиеші көмегімен тышқанмен мысық сайланады.Мысық тышқанды қуып ұстап алуы керек.Дөңгелене тұрған балалар тышқанды ағзи мысықтан құтқару үшін,қақпадан тышқанды шығарып жіберіп мысықты шығармауға тырысады.Мысық тышқанды ұстау үшін шапшаңдық керек.Мысық тышқанды ұстап алса,ойынға келесі жаңа билалар қатыса отырып алмаса береді.

К құралдар: мысық,тышқан бетперделері.

Түлкі мен балапандар

Ойын шарты: Бұл ойынға балалар 7-8 ден бөлініп ойнайды.Топ ішінде бір баланы «түлкі» етіп сайлап,қалған балаларды балапандар деп әрқайсысына бетперде кигізіп ойын ойналады.Ойында балапандар түлкі кейіпкеріне ұсталып қалмауы үшін,тәрбиеші көмегімен белгі бойынша ойынды бастап аяқтауы тиіс.Балалар шапшаң кең бөлмені айнала қашуы тиіс.

К\құралдар: түлкі мен балапандар бет перделері.

Боран

Бұл үлкен кең залда болады.Бұл ойынға қажетті заттар «боран» киімі (ақ түсті бет перде,гимнастикалық қабырға болуы тиіс).

Ойын шарты:ойынға 8-10 бала қатыса алады.Бір баланы боран киімін кигізіп,қалған балалар боран алып кетпеуі үшін, «Боран у-у-у» деп келе қалғанда гимнастикалық қабырғаға өрмелеп шығуы керек.Боран соғып балаларды бір айналып өтеді.Ұсталып қалған баланы,боран алып кетеді.Ойын 2-3 рет қайталанып ойналады. К\Құралдар: Боран киімі ақ матадан тігілген жамылғы бетперде.

Ұйқыдағы аю.

Бұл ойынға топ балалары 2-ге бөлініп қатысады.

Ойын шарты: Топ ішіндегі бір баланы аю бетпердесін кигізіп орындыққа отырғызып қояды.Балалар орманда серуендеп келе жатып,ұйқыдағы аюды көреді.Аю болса балалардың шуылынан (дыбысынан) оянып кетіп,балаларды қуа жөнеледі.Ұстап алған баланы өз мекеніне отырғызып қояды. Ойын қайта жалғаса береді.

К Құралалар:Аю бетпердесі.

Ат жарыс

Бұл ойын екі командаға бөлініп ойналады.

Ойын шарты: Балалар тәрбиешінің «Алға»-деген белгісі бойынша,ат үстіндегі қимылын сақтап жарысады.Қай команда мәреге тез жетіп бітіреді.Сол команда жеңімпаз болады.Ат кескін бет пердесін тақымға қысып мәреге шауып жету.

К Құралдар: Екі командаға аттың кескін бетпердесі.

Үй артында қол алаш

Балалар екі топқа бөлінеді.Әр топта 5-тен 10 ға дейін ойыншы болады.Екі топқа екі таяқша (шұқақ)беріледі,жерге түзу сызық сызылады.Ойыншының біреуі ортаға шығады да, бір алақанына зат жасырып,екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса,ойынды бастаушы сол болады.Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады.Осы кезде қасындағы таяғын лақтырады да,қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт.Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

Қара құлақ

Ойынға 5-10 бала қатысады.Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді.Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады.Басқалары әрі кетеді.Содан кейін ойынға қатысушылар қазықты алыстан қорқып біртe-біртe жақындай түседі. Таяп келіп мынау кім? -деп бір-бірінен сұрасады.Біреуі ойбай бұл қарақұлақ қой!-деп қаша жөнеледі.Қалғандары да – қарақұлақ,қара құлақ!-деп бытырай қашады.Қарақұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады.Ұсталған бала қарақұлақ болып,ойын әрі қарай жалғасады.

Алақан соқпақ

Ойынға қатысушы балалар үйге немесе оңаша жерге жиналады да, дөңгелене отырады.Орталарынан бастаушы белгілейді. Оған сүлгі (орамал)беріледі.Бастаушы шеңбер ішін айнала жүріп біреуге –Алақанды тос!-дейді.Ол тосқан кезде бастаушы оның алақанына сүлгіні тигізіп-Сүлгі қайда?-деп сұрайды.Сонда ойыншы «анада» -деп бір баланың атын атайды. Аты аталған ойыншы орнынан тұрып алақанын тосады.Бастаушы-сүлгі қайда?-деп атын айтады.Ойын осы ретпен жалғаса береді.Жақсы өлең айтып ән салғандар ұпай жинайды.

Атқаума

Ойынды 6 бала 3-3-тен бөлініп ойнайды.Бір бала сол қолымен өзінің оң қолының білезігінен ұстайды.Содан кейінгілері де солай істейді де, бір-бірімен қолдарын айқастырады. Үшінші бала көзі таңулы күйде екінші баланың айқасқан қолына отырады. Қолдасып тұрған балалар:-Атқаума,атқаума –деп қаумалай көтерген бойы мөлшерлі жерге дейін жетеді.Бірінші бала ақ сандық,көк сандық десе,көзі таңулы бала -көк сандық ,көк сандық деп жауап береді.Қаумалап келе жатқан балалар :

Бақа,бақа балпақ
басың неге жалпақ?
Бұтың неге талтақ
Көзің неге тостақ

Бұған көзі таңулы бала былай деп жауап береді.:-

Темір терсек көп киіп
Басым содан жалпақ
Теуіп ,теуіп қашырды
Бұтым содан тостақ!

Балалар қолдарын жіберген кезде бала құлап түссе,айып тартады.Құламай тік түссе қалған текі бала көтеріп жүре береді.

Сақина жасыру

Ойынды өткізуші және сақина жасырушы бала белгіленеді.Қалған ойыншылар жерге отырып тізелерінің үстіне алақандарын жаяды.Бастаушы жұлулы қолын әрбір ойыншың алақанына салысымен,ол бала алақанын жаба қояды.Бастаушы бір баланың алақанына сақина салысымен, ойыншылардың біреуінен«Сақина кімде»-деп сұрайды.Ол сақинаның кімде екенін білсе сол баламен орнын ауыстырады.Ал білмесе ол өз өнерін көрсетеді.Ойын басқарушы ойынды осылай жалғастыра береді.

Белбеу соқ

Ойыншылар екі-екіден жұптасып шеңбер жасап тұрады.Бір белбеуді алып екіншісін қуға тиіс. Қашып жүрген бала шеңбердегі жұптасып тұрған екі баланың алдына келіп тұрады.Артық қалған үшінші бала қаша жөнеледі. Ойыншы оны қуып жетіп белбеумен соғады да,өзі де бір жұптың алдына тұра қалады.Оның орнына келесі ойыншы шығып,ойынды жалғастыра береді.Белбеу ең соңында кімде қалса сол ойыншы жеңілске ұшырайды да өз өнерін көрсетеді.

[illegible] соң бала болып ойнайды.
[illegible] ортаға қатысушылар бірінің қолынан бірі ұстап дөңгелене тұрады. Ойын бастаушы не [illegible] орамал алады да, дөңгеленіп тұрған топтың сыртын айнала жүгіреді, былай дейді:
Үй артында кол ағаш
Жетпіс тартам, есік аш, - деп бірнеше қайталайды. Дөңгелене тұрған балалар
Үй артында кол ағаш
Кол жармасындағы аш-деп бірінен жауап қайтарады. Тұрған балалар ұстасқан қолдарын [illegible]. Ол-есік ашылғанының белгісі
[illegible] Үй артында кол ағаш
Жеті бау тартам есік аш-деп жүгіріп жүрген бала өзі артындағы баланы артына орамалмен бір [illegible] да, орамалды сол балаға тастай сала
Үй артында кол ағаш
[illegible] алақ қаш-деп өзі сол бетімен жүгіре береді. Осының болғанын білген тұрған бала да [illegible] ағашты ала сала, әлгі балаға қарма-қарсы жүгіреді. Бұл кезде дөңгелене тұрған балалар
Үй артында кол ағаш,
Кол ағаштан ала қаш
Бұрын келген балаға
Тезден барда есік аш, - деп барлық бала хормен айтады.

Қуыр-қуыр қуырмаш.

Оң қолдың бес саусағын бір жерге түйістіреді де, сол қолымен оны бүрмелеп қысыңқы ұстайды. Содан соң екінші балаға
-Ортаңғы саусағымды тапшы, - дейді. Екінші бала қарап байқап отырады да, міне, - деп бір саусақтың басынан шымшып ұстап тұрады. Егер екінші бала жасырушының ортаңғы саусағын дәл таба алмаса, ұпайды бірінші бала тартады. Ұтқан бала ұпай алу үшін мына ережелермен сөздерді жақсы білуі керек.
1. Бас бармақтан бастап шынаққа дейін саусақтардың атын бір түгел атап береді: басбармақ, балан үйрек, ортан терек, шылдыр шүмек, кішкентай бөбек. Бес саусағын түгел жұмады. Тағы да бас бармағынан бастап, былай деп 5 саусақты түгел жазады.
Сен тұр қойыңа бар,
Сен тұр түйеңе бар,
Сен тұр жылқыңа бар,
Сен тұр сиырыңа бар,
Сен кішкентай әлі жас екенсің
Қазанның қаспағын қырып же де, жыламай отыра тұр.
Енді осы шынашақтың өзі алақан шұңқырына бүгіп тұқырта ұстайды да:
Қуыр-қуыр, қуырмаш
Балапанға бидай шаш
Әжең келсе есік аш
Қасқыр келсе мықтап бас.
Шынашақты шыр айналдырып, баланың алақанын қытықтайды. Осыларды істеп бола беріп
Мына жерде қой бар,
Мына жерде жылқы бар,
Мына жерде жылқы бар,
Мына жерде түлкі бар - деп баланың білегінен қолтығына дейін түртіп ең соңында мына жерде күлкі бар - деп сол тана қытық-қытық! Қытықтайды.

Үш табан

Бұл ойынды үш-төрт баладан топтап екі-үш жерде ұйымдастыруға болады. Ойын шарты бойынша әр балаға бір-бірден асық, бір-бір сақа беріледі (Бұл ойынның жылдам әрі қызықты өтуіне сеп). [illegible] ойыншылары өз алаңдарында жеке-жеке сақаларын Көмбеге бір-бірден асық тігеді әр топтың [illegible] рет-ретімен [illegible] үйіреді. Сақасы алшы түскен бала бірінші болып одан кейінгілер [illegible] Сақасы алшы түскен [illegible] кіріседі. Үшу дегеннің көмбеден [illegible] жерге барып сақа үйіру [illegible] асықты атуға жолдама алады. Осылай болмаған жағдайда асық ату ойынына бірден көмбедегі [illegible] асықты атуға [illegible] бойынша жалғасады. Алыска ұшқан [illegible] бері [illegible] болған соң бастапқы кезек бойынша [illegible]

алмаса,көмбеде қалған ойыншыға кезек тиеді.Көзделген асығына дәл тигізіп және оны көмбеден алып шықса ... ішіне алып өлшегенде үш табан артық қашықтыққа ұшырған ойыншыны қапшан келесі асықты тигізе алмай қалғанша атаулы жалғастыра береді.Болмаса атқан асығы үш табаннан аспай қалса ғана ойынды тоқтатып,өзінен кейінгі бәсекелесіне кезек беруіне мәжбүр болады.

Ережебойынша ұтылған бала ойыннан шығып қалады.Сөйтіп, айналасы екі-үш айналымның ішінде әр көмбеден бір-бір жеңімпаз шығып,олар енді орталық көмбеде ақтық (финал) сайысқа түседі. Шешуші жарыста бірінші және екінші орынға ие болған мергендерге арнаулы жүлде тапсырылса нұр үстіне нұр.

Хан талапай.

Бұл отырып ойналатын,негізінен қыз балаларға арналған ойын.Оған төрт-бес үйіткер қатысады.Ойын үшін он асық таңдап алынады.Он бірінші асықтардан ерекше өзге түске (қызыл, көк) боялған болуы шарт бір-бірден асық үйірісудің қорытындысы бойынша ойыншылар кезектерін бөліседі.Бұдан соң алғашқы ойыншы қос уыстай ұстаған бар асықты ортаға үйіп қою керек.Қалған ойыншылар аңдысын аңдап өзге асықтардан ерекшеленген «хан» ... қалалады.Себебі,хан алшы түссе,барлығы тарпа бас салып, ортадағы асықтарды,хан талапай жасауы тиіс.Хан кімнің қолында кетсе,келесі үйірі кезегі соған беріледі екен,хан мен бірге ілінген асықтардың санына қарай ұпай жазылады.

Хан алшы түспеген жағдайда үйірген ойыншы шашылған асықтардың бүгі мен бүгін, шігі мен шігін ,алшысымен-алшысын тәйкесімен мен тәйкесін бір-біріне соғып,кенейлер бір-біріне тиме қалғанша ұпай жинайды.Көзделген асығы үшінші бір асыққа тиіп кетсе,немесе бөгде асықты қозғап қалса да,ойынның бұзылғаны.Онда кезек келесі ойыншыға беріледі.Осы ретпен әр ойыншы жинаған асығының санына қарай ұпай жинайды.

Межелі ұпай санын (100 не 50 немесе 80-40) ойын жүргізуші алдын ала белгілейді.Межеге бұрын жеткен ойыншы жеңімпаз болып саналады.

Ескерту: Асықтарды бір-біріне тигізу кезінде қолмен сүйретіп апаруға ,орыннан қозғап түзетуге бол майды.Ойынның соңына дейін ханға бірде- бір асық тимеуі керек.Себебі ол - хан.

Аударыспақ

Қазақтың кәдімгі ұлттық ойын спорт ойыны.Қарапайым бөренеден «ағаш ат» жасаудың еш қиындығы жоқ.Екі жақ басы берік тұғырға бекітілген биіктігі бір-бір жарым метрдей (балалардың жасына қарай) ұзындығы 70-80 сантиметрдей бір -біріне қапталдас орыналасқан «ағаштардың» ара қашықтығы екі жақтан созылған қол ерін жектетіндей болса жеткілікті. Оларға мінген «шабандоз» балалар бір-біріне қарама қарсы отырып қол ұсасады.Төрешінің белгісімен бірі-бірі тартып, итеріп,әйтеуір қай айласын, не күшін асырғаны қарсыласын «ағаш аттан» аударып түсуі шарт.Аяқты жерге ағаш атқа тіреуге болмайды. Ойын шарты бұзылады.Ағаш аттан құлаған айналасына құм немесе ағаш үгінділері төселу керек.

Теңге ілу.

Ойынға қатысушылар тепе-тең екі топқа бөлінеді.Әр қайсысы жеке-жеке шыбықтан ат мінеді. Ойын кезі басталатын жерге сызық сызылады.Одан әрі 20-30 метрдей жерден тереңдігі бір қарыстай екі шұңқыр қазылады.Шұңқырға он-оннан тас салынады.Содан екі топтан екі саңлақ шығады.сызыққа келіп қатарласып тұрады.Бастаушының белгісі бойынша шыбық аттарын құйғытып,шаба жөнеледі.Сол беттерімен әлгі шұңқырға жетіп қол соғып жібереді де, тасты іліп алып,әрі қарай шауып кете барады, шұңқыр тұсында бөгелуге болмайды.

Ұпай әр сайыскердің іліп алған тастарының санына қарай есептеледі.Қай топ көп ұпай жинаса,сол топ жеңеді.

Санамақ

Көпшілік қатысады.Ойынның шарты: ойын бастаушы қатысушы бір адамды ортаға алып шығады.Ол адам бір тектес атау сөзден жаңылмай,кідірмей аттап жүріп айтуы керек.Тоқтамай қателеспей айтып шықса,жүлде алады.Егер қателессе ойыннан шығады.Мысалы жаңылмай 10 аңның немесе 10 өзеннің атын атауы керек.

Тасымақ.

ку ойында 2 жерге мәлеке су құйып қояды. Сол суды қарсы бетке құйылған бос жерге қасықпен ағызып тасиды. Бұнда командада құрып ойындылар командасы үш адамнан болады. Ойынның шарты сол тасыған адам суды төкпей-шашпай, тез тасуы керек, қай команда жеңіске жетсе, жүлдеге сол ие болады.

Тасымалдау

Екі-екіден қарама-қарсы 3-4 жерге 4 орындық қойылады. Сол орындықтың екеуінің үстіне бес-бестен қасық қойылады. Ойын бастаушы екі адамның ортаға шығарып ойынның шартын түсіндіреді. Шарт: 5 қасықты әр қайсысында тұрған бос орындыққа бір-бірлеп көшіруі керек. Ол үшін екі ойыншының көзін таңып қояды. Әр ойыншы өз қасығын өзіне тиісті орындыққа көшіру, егер қарсыласының орындығына қойса, онда ұпай... Шапшаң бұрын көшірген адамға сыйлық беріледі.

Қарамырза

Ойын басталмас бұрын, оның ережесі түсіндіріледі. Барлық уақыттан кейін ойын бастаушы ойынаушыларды «ойынбымы» деп белгі берген кезде қатармен отырған бір ойыншысіне «Ассалаумағалейкум, Қарамырза !» -дейді. Ойын тәртібі бойынша сәлем салушы «Уағалейкумассалам, біреуі қарамырза» -деп жауап беруі керек, егер «уағалейкум», -деп жауап берсе онда сәлем алушы ұтылады.

Сөйтіп, алдын соң ойыншылар «жеңілгендер» мен «жеңілгендер» болып екі топқа бөлінеді. «Жеңілгендер» жаңа белгі береді: ән, күй тартып, би билейді.

Айдапсал

Ойнаушылар екі топқа бөлінеді. Бірінші топ үйдің сыртына шығып, ал екінші топ үйдің ішінде қалады. Ойынды басқарушы сыртта тұрғандардың есімдерін үйде отырғандарға қойып, өзі белгілеп алады. Содан кейін сырттағы ойыншыларды бір-бірлеп шақыра бастайды.

Ойынның шарты бойынша, сырттан кірген ойыншы отырғандардың ішінен өз есімі берілген ойыншыны табуы керек. Таба алмаған ойыншылар айыптылар қатарына барып отырады. Ал өз есімі берілген ойыншыны тапқандар соның қасына барып отырады, айып тартады. Айыптартушылар жеңілістің үйғаруымен өлең айтады, би билейді, т.б. өнер көрсетеді.

Шертпек

Ойнаушыларды орындыққа отырғызып болғаннан кейін, ойын жүргізушісі ортадағы ныпсанға салып алып ойнаушылардың ортасында жүреді де, көз-келген ойыншының екі көзін екі қолымен баса қояды. Сол кезде білдірмей келіп, жолдастарының бірі маңдайынан шертіп кетеді. Ойын жүргізуші кезін қоя бере салып, ныпсандағы ормалмен «шерткен кім тап» - деп, арқасынан тартып қалады. Таба алмай қалса, көпшіліктің үйғаруымен ортаға шығып өнер көрсетеді, ал егер тауып алса, жаңағы шерткен адам айыбын тартады. Осындай тәртіппен ойын жалғаса береді.

Белбеу соқ

Ойыншылар екі-екіден жұптасып, шеңбер жасап тұрады. Бір ойыншы белбеуді алып, екіншісін қуа түсе. Қашқан шеңбер жасап тұрған бір жұптың алдына келіп тұрған кезде, артқы қалған үшінші ойыншы шеңберді айнала қашады. Егер қуғыншы оны белбеумен соғып үлгеріп, өзі бір жұптың алдына келіп үлгерсе, оның орнын келесі ойыншы басады.

Берік жасырмақ

Ойынға қатысушылар араларынан бір ойыншы шығарып, алыстау жерге таман барып, берік немесе басқа бір- бір белгілі затын жасыруға жібереді және өзі де сол маңайына жасырынуы керек. Қалған ойыншылар тығылған ойыншыларды тауып, затын іздеуге кіріседі. Кімде-кім тығылған берікті көріп қойып алуға кам жасаса онда иесі бермеуге тырысады. Берместен жағдайы осы бірдей бас салып берікке талау емес, қай бұрын алғаны алады. Ал көрген ойыншы аға ғой қалса, онда иесі қорқып, берікке жібермеуге тырысады. Ал басқалардың қай-қайсысы болмасын беріктің иесіне қол тигізіп, күш жұмсауына болмайды. Қайткенде де алдап жүріп алып, жүргізушіге ертіп келулері керек. Келесі жолы берікті әкелген ойыншы барады да, жасырушылар уақыттары жеткенше ойын жалғаса береді.

Асау көк

Кешкі астан кейін мейманға ән салғызу, әңгіме-ертегі, жұмбақ немесе жаңылтпаш айтқызу мақсатында ұйымдастырылады. Бүгін үй иелері [illegible] жаңа [illegible]» айтады да, одан соң «[illegible] келесі» деп мейманнан өнер көрсетуін сұрайды. Түк білмейтін қонақты айып ретінде [illegible] көрсетуге мәжбүр етеді. Қонақ әр-бері сұралмай жүру міндетін көрме арқан «Асау көк» деп атайды. Кереметте [illegible] керек.

Орын тап.

Екі жұп арқасын түйістіріп қойған екі орындыққа айнала музыканың сүйемелдеуімен билейді. Музыка кілт тоқтағанда, тұрған екі орындыққа отырып үлгеруі керек. Орын ала алмай бос қалған екі адам айып төлейді, ән салу, би билеу, жұмбақ, жаңылтпаштар айту.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Ойнайық та, ойлайық. Р. Кашенова. Поиграем, поговорим. Алматы, Ана тілі, 1996

2. Математикадан дидактикалық материалдар мен ойындар және қызықты

тапсырмалар. Ә. Наурызбайқызы, Қ. Әубәкірқызы, С. Мұхамбетқызы.
2-сынып. Рауан, Алматы, 1994

3. Қуыр - қуыр, қуырмаш. Сейсенбек Ахметов. Өнер, Алматы, 1993

ЖШС«Bal-Aiym2»бөбекжай-бақшасы

Бекітемін:
«Bal-Aiym2»бөбекжай-
бақшасының меңгерушісі м.у.а
С.Сейлова

«Қызғалдақ »ересек тобы вариативтік компонент

ТӘРБИЕШІ:Ж.АЛДАБЕРГЕНОВА

2024-2025

[illegible]

[illegible]

[illegible]

«Қызғалдақ» ересек тобының

ХОРЕОГРАФИЯ

Жоспары 2024-2025

Қыркүйек айы «Бізді қоршаған орта»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Сәлемдесу» Дене қыздыру жаттығулары	Балалармен өз балабақшасы туралы әңгімелеу. Балалардың дене бітімін түзеу. Биге деген ынтасын арттыру. Мұғаліммен қалай сәлемдесуді үйрену. Ұлдар, қыздар сәлемдесуін меңгеру. Музыка ырғағымен жаттығулар жасап дене қыздыру	Аудиоқұрал, коврик	02.09.2024ж
«Хореография туралы түсінік беру»	Баланың өзін-өзі тануына, достарын бағалауға, құрметтеуге, ұл, қыз айырып, достарының есімдерін білуге, сыпайы сөздерді қолдана білуге үйрету. Достарын көргенде сәлемдесуге үйрету. Дене қыздыру жаттығуларын меңгеру. Достық биіне этюд. Хореография туралы түсінік беру Хореография (грек. Choreia-би, Grapho-жазамын) Би және би спектакльдерін қою деген мағыналарды білдіреді Мұғаліммен сәлемдесуді қайталау.	Музыка, коврик	09.09.2024ж
«Денесінің дамыту»	Балалардан өз ойыншықтары туралы сұрау. Ойыншықтарды күтіп ұстауға, ойыншықтарды айыра білуге, аттарымен айтуға үйрету. Дене мүсінін дамыту. Бас, иық, бел, қол, аяқ жаттығуларын меңгерту Оның дұрыс жасауын қадағалау. Алғаш рет «Хореография» терминін француз би үйретушісі Фейе Р.О енгізді. Хореография Қазақстанда 20ғасырдың 30-шы жылдары қолданыла басталы.	Музыка, суреттер	16.09.2024ж
«Марш»	Музыкалық қобдиша туралы сұрау. Оларды таза ұстауға үйрету. Марш жүрісін үйрену. Ұйқыдан тұрғаннан кейін кроватта жатып орындайтын қимылдар үйрену. Бұл қимыл ұйқымызды ашуға, сергек жүруге, дене мүсінін дамытуға пайдасы зор. Жалпы би-психиканың эмоция аясының жемісі.	слайд	23.09.2024ж 30.09.2024ж

Қараша айы «Алуан – алуан кәсіп бар, таңдай біл де, талап қыл»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Плие»	Классикалық би- қимылдар жүйесі ғана, оны тағы жандандыру және тірілту қажет. Ұқыпты жазу және сөйлеу үшін тіл ережесін білу керек. Биде де солай сөздердің орнына қимылдар, орфографияның орнына классикалық ережелер. Плие (франц-Plie жартылай отыру) деген мағына береді. Адам бірінші өзін жақсы көріп, құрметтеу керек.	Суретер, коврик, музыка	04.11.2024ж
«Қол қалыптары»	Балаларға дұрыс тамақтануға кеңес беру, Дәрумендердің пайдасы көп екенін түсіндіру. Қол қалыптарын үйрену. 1-ші қалып «Сәлемдесу», 2-ші қалып «Құс қанаты», 3-ші қалып «Қошқармүйіз». Дұрыс орындауын қадағалау. Қол қалыптарының атауларын жатқа үйрету. Дене бітімін түзеу.Балалардың күз мезгілі туралы түсініктерін кеңейту, Алтын күз мерекесіне орай билер үйрену.	Суретер, музыка	11.11.2024ж
«Қол қалыптары»қайталау	Балалардан көмектесу не екенін сұрау. Өзіне және өзгелерге көмектесу керек екенін түсіндіру. Қол қалыптары 4-ші қалып «Сәукеле», 5-ші қалып « Сыңармүйіз», 6-шы қалып «Белбеу», 7-ші қалып «Ат шабыс». Қалыптардың аттарын балалармен қайталап жаттау. Дұрыс қайталауын қадағалау.	Суретер, музыка	18.11.2024ж
«Гранд плие»	Балаларға өздерін күшті, қолдарынан бәрі келетінін, епті екендерін сезіндіру. Ештеңеден қорықпай, ойларын толық жеткізе алуын, өздерін күштімін деп ойлауына түсінік беру. Би билегенде де қорықпай, жақсы билей алатынын, биге икемі бар екенін, епті екенін сезіндіру. Гранд плие (франц, Grand plie-толық отыру) деген мағына береді.	Суретер, музыка	25.11.2024ж

Қазан айы «Қош келдің Алтын күз!»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Толқын»	Балаларға отбасы мүшелері жайлы әңгімелеу. Отбасы мүшелерін сыйлауға, жақсы көруге баулу. Балаларға би арқылы, отбасы арқылы эстетикалық тәрие беру. Ақыл-ой қабілеттерін жандандыру, жас айырмашы-лықтарын ажырата білуге үйрету. Әжелер биін үйрену.	Музыка, коврик	07.10.2024ж
«хип-хоп» қимылдары	Балалардың өздері тұратын көшелері, мекен-жайлары туралы әңгімелеу. Би қимылдары арқылы баланы биге деген ынтасын ашу. Сотте секіріп үйрену. Сотте екі аяқтын арасын қосып секіру. Аристотель биді «Адамдар мінез-құлқын, ішкі жан дүниесін, әрекетін көрсететін таза ырғақтың көрінісі деді, себебі би қимылдары туар кезде ырғақтық сурет әлетте оны туғызған сезім күйіне сәйкес келеді» деген екен.	Музыка, крассовки	14.10.2024ж
«Алтын күз!» билер үйрену Секіру, айналу	Балаларға көшедегі және үй ішіндегі қауіпсіздік шаралары туралы түсіндіру. Балаларды биге деген ынтасын ашу. Би билеу орындаушыға мамыражай, жан жадыратар рахат бір күй әкеледі. Сонымен қатар айналу түрлерін үйрену, (Жәй және тез). Дұрыс айналғанын қадағалау.	Суретер, жапырақтар	21.10.2024ж
«Алтын күз» биді қайталау	Балалардың күз мезгілі туралы түсініктерін кеңейту. Алтын күз мерекесіне орай билер үйрену. «Саңырауқұлақтар», «Қолшатырлар», «Көкөністер мен егінші», «Құлпынай мен аспазшы». Би – эстетикалық құрал, ол сөзсіз дене сұлулығын тәрбиелейді. Күз мезгілін қимылмен үйрету.	Музыка, жапырақтар	28.10.2024ж

Қантар айы «Қардың пайдасы»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Жасыл шырша жанында»	Балалардан қыс айындағы өзгерістер туралы сұрау. Мерекелік көңіл-күй сыйлау. Ертеңгіліктегі билерді қайталау. Музыканы тыңдап, сезінуге үйрету.	Суреттер, музыка,коврик	06.01.2025ж
«Би бекзат өнері»	Би арқылы қыстың көрінісін жеткізуге болады. Би бекзат өнері. Биді жақсы көруге балаларды ынталандыру. Би арқылы қыстың көрінісі қардың, шыршалардың, аққаланың, үлпақарлар мен аяз аталардың, сыйлықтар биінің қимылдарын үйрену	Суретер, коврик, музыка	13.01.2025ж
«Құстар-біздің досымыз» Құстар биін үйрену	Балаларға құстар жайлы әңгімелеу. Хореография-би өнері. Бұл ұғымға халық билері мен классикалық балет жатады. Хореография адамның ішкі дүниесінен пайда болады. Әр халықтың ұлттық ерекшеліктеріне орай би өнерінің көркемдік бейнелеу құралдары мен мазмұны туындайды. Би өнері дегеніміз халық өнерінің туындысы. Құстар биін үйрену. Екі қолды екі жаққа қағып, жүгіреміз, алға қара сәл иіліп басымызды шайқаймыз. «Аққу» биін көп жерде билеп жатқанын байқаймыз. Концерттерде, конкурстарда. Тағы, «Бүркіт» биі, «Қырандар»биі, «Павлин» билерін орындауға болады.	Суретер, коврик, музыка	20.01.2025ж
«Қыста қызыққа батамыз» (Этюд)	Балаларға құстар жайлы әңгімелеу. Хореография-би өнері. Бұл ұғымға халық билері мен классикалық балет жатады. Хореография адамның ішкі дүниесінен пайда болады. Әр халықтың ұлттық ерекшеліктеріне орай би өнерінің көркемдік бейнелеу құралдары мен мазмұны туындайды. Би өнері дегеніміз халық өнерінің туындысы. Құстар биін үйрену. Екі қолды екі жаққа қағып, жүгіреміз, алға қара сәл иіліп басымызды шайқаймыз. «Аққу» биін көп жерде билеп жатқанын байқаймыз. Концерттерде, конкурстарда. Тағы, «Бүркіт» биі, «Қырандар»биі, «Павлин» билерін орындауға болады.	Суретер, коврик, музыка	27.01.2025ж

Желтоқсан айы «Қазақстанның қысқы құстары»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Алақай, қыс келді» «Шара Жиенкұлова туралы түсінік»	Балаларға хореография тарихы туралы мәлімет беру. Биде тарихтағы сияқты үнемі дамып, өзгеріске ұшырап отырады. Қазақстанда алғаш 20 ғасырдың 30 жылдарынан бастап қолданыла бастады. Би өнерін қимыл позициясына теңеген біртуар биші Шара Жиенқұлова қазақ би үшін өлшеусіз тер төкті. Алла қазақ биін таңбалап таныстырсын деп әдейі Шара Жиенқұлованы жібергендей. Қазақ ССР-нің халық әртісі, Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты – Шара өз өнерімен, еңбегімен, абырой даңқымен қазақ халқының мәдени мұрасын байытты	Суреттер, музыка	02.12.2024ж
«Білекті айналдыру»	Балаларға өздерінің туған жерлері туралы сұрау. Туған қаласын құрметтеуге үйрету. Қазақстандағы қалалардың аттарын балалармен бірге айту. Қазақ биінің элементтерінде Шара мойын, иық, мықын, көз, білек арқылы би тілін бейнелеуге тырысқан. Әр халық билерінің өздеріне тән ерекшелігі би қойылымында байқалып тұруы тиіс. Қазақ билерінің де өзіндік ерекшелігі, қолтаңбасы болуы керек. Білекті айналдыру. Музыка ырғағымен қолды барлық қалыпта айналдыру.	Суретер, музыка, камшы	09.12.2024ж
«Бәйтерек» биіне этюд шығару	Балаларға Нұрсұлтан қаласы туралы әңгімелеу. Нұрсұлтан қаласын жүрегімізбен жақсы көру керек екенін түсіндіру. Релеве (франц – аяқтың ұшына көтерілу) деген мағына береді. Релевемен жүру арқылы қимылдар жасаймыз. Бәйтерек биінен этюд үйрену.	флешка	16.12.2024ж
«Тәуелсіздік» би үйрену	Балалармен Тәуелсіз Қазақстан туралы, Президентіміз Қасым Жомарт Тоқаев жайлы, Рәміздер «Ту», «Елтаңба», «Әнұран» жайлы әңгімелесу. Оларды сүюге, құрметтеуге, біліп жүруге үйрету. Түмен би шығарып оларға үйрету. Тәуелсіздік мерекеге би шығару. «Рәміздеріміз биікте» биін үйрену.	флешка	23.12.2024ж

Ақпан айы «Қызықты қыс мезгілі»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Сыйлыққа толы қолымыз» (Өткен билерді қайталау)	Балалардан қыс айындағы өзгерістер туралы сұрау. Мерекелік көңіл-күй сыйлау. Ертеңгіліктегі билерді қайталау. Музыканы тыңдап, сезінуге үйрету	Суретер, коврик, музыка	03.02.2025ж
«Аяқ қалыптары»	Ер балалар көлікке қатты қызығады. Көлектержайлы жарыса айтады. Көліктердің пайдасымен зиянын балаларға түсіндіру. Көліктердің қозғалыс-қимылы өте көп. Биде де солай қимыл - қозғалыс өте көп. Аяқ қалыптарын үйрену. 6 қалып бар. Аяқ қалыптарын игеруге барынша тырысу керек. Көліктің рульімен қимылдар жасау.	Суретер, коврик, музыка	10.02.2025ж
«Тандю»	Балалар электроника жайлы не білетінін сұрау. Және соларға қоса қосымша мәлімет беру.Тандю (франц тілінен алынған Tendu- аяқтың ұшын тарту) деген мағына береді. Би билегенде аяқтың ұшын тартып билеу өте маңызды. Балаларға атауларымен атауға үйрету.Балаларға барынша жан-жақты тәрбиелеуге тырысу.	обруч	17.02.2025ж
«Мамандықтар» биінен этюд	Балалармен мамандықтар жайлы әңгімелеу. Хореография бұлда мамандықтың бір түрі екенін ұғындыру. "Мамандықтар" биін шығару. (Мұғалім, дәрігер, милиция, заңгер, есепші, өрт сөндіруші, Биші, әнші) мамандықтарын қимыл арқылы би үйрену	Суретер, музыка	24.02.2025ж

Наурыз айы «Нұр себеле, Ұлыстың Ұлы күні»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Музыка тыңдап үйрену»	Балалардан қыс айындағы өзгерістер туралы сұрау. Мерекелік көңіл-күй сыйлау. Ертеңгіліктегі билерді қайталау. Музыканы тыңдап, сезінуге үйрету.	Суреттер, коврик, музыка	03.03.25ж
«Наурызым-мерекем»	Наурыз мерекесіне би үйрену. Балаларды ертегілер әлеміне саяхатқа апарып, театр түрлерін ажыратуға үйрету. Ертегілер елін саяхат жасау. Сүйікті кейіпкерлеріне пародия жасау. Олар туралы әңгімелеу. Музыка тыңдау арқылы би үйрену..	Суреттер, коврик, музыка	10.03.25ж
«Аспаптармен би үйрену»	Балаларды қазақтың ұлттық аспаптарымен таныстыра отырып, ұлттық аспаптарды мақтаныш тұтуға тәрбиелеу. Аспаптардың түр сипаты, дыбысы арқылы ажырату. Аспаптарды қимыл арқылы көрсетіп үйрену. Домыра биіне этюд үйрену.	Түрлі аспаптар	17.03.25ж
«Көктем биіне этюд»	Балаларды ән салуға, билеуге және спортқа баули отырып, шығармашылық қабілеттерін арттыру. Көктемдегі табиғат, құстардың ұшып келуін, ондағы түрлі өзгерістер туралы қимылмен көрсету. Музыканы қосып балаларға табиғаттағы әсем көріністерді қимылмен көрсетіп үйрену.	Қамшы, гүлдер	24.03.25ж 31.03.25ж

Сәуір айы «Табиғаттың гүлденуі»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Гүлдер» биін шығару	Гүлдер туралы әңгімелесу. Олардың пайдасы, әдемілігі жайлы айту. Балаларға гүлдер биін үйрету. Қыздарға гүл сияқты әдемі болып билеуге үйрету.	гүлдер	07.04.25ж
«Хатха-йога»	Хатха-йога қимылдарын жасап үйрену. Терең тыныс ала біу.	коврик, музыка	14.04.25ж
«Спорттық би»	Балаларды ән салуға, билеуге және спортқа баули отырып, шығармашылық қабілеттерін арттыру. Көктемдегі табиғат, құстардың ұшып келуін, ондағы түрлі өзгерістер туралы қимылмен көрсету. Музыканы қосып балаларға табиғаттағы әсем көріністерді қимылмен көрсетіп үйрену.	Лента,коврик, музыка	21.04.25ж
«Еңбектің наны тәтті»	Нанның адам үшін маңыздылығын, нанның бидайдан жасалатынын, оның дастарханға үлкен еңбек нәтижесінде келетіні туралы түсініктерін ұлғайту слайд арқылы атаулармен қайталап үйрену.	степ	28.04.25ж

Мамыр айы «Бір шаңырақ астында»

Тақырыбы	Мақсаты, міндеттері	Көрнекіліктер	Күні
«Достастық» биін шығару	Балаларды достыққа тәрбиелеу Жаңа лексикалық бірліктермен таныстыру. Қазақстанныңкөп ұлтты мемлекет екендігі, ондағы ұлттардың достығы, бірлігі туралы түсініктерін кеңейте отырып , биге деген ынтасын ашу. Достық биін үйрену.	Әр ұлттың костюмдері	05.05.25ж
«Ел қорғауға әзірміз»	Балаларға Отан қорғаушылар (Қ Р әскері, Ұлы Отан соғысының ардагерлері туралы әңгімелесіп, «Отан қорғаушылар» «Катюша» билерін үйрету)	Көк орамал	12.05.25ж
«Алақай, жаз келді!»	Жаз мезгілінің табиғи ерекшеліктерін меңгерту. Балаларға жазғы көңіл күй сыйлау. Балалармен спорттық билер үйрену. Музыкамен бірге қайталау. (Чачача, ламбада, балоншикпен би)	коврик, музыка, обруч	19.05.25ж
«Өнерпаз баламыз»	Мен билей аламын. Балаларға биге деген ынтасын ашу, музыканы тыңдап билеуге, билерді ажыратуға үйрету. Балалардың биге деген қызығушылығы зор. Балалар музыканы тыңдай отырып, билей алады.		26.05.25ж

Бекітемін:
ЖШС «Bal-Aiym2»
балабақшасының
меңгерушісі:Ж.Ибрагимова

«Логика»

(вариативті компонент)

«Балапан »тобы

2024-2025ж

Кіріспе

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында бала тілін дамытуға, олардың сөздік қорларын молайтуға, ауызша сөйлеуге үйрете отырып, үйренген сөздерін күнделікті өмірде еркін әрі күнделікті іс- әрекет кезіндегі тілдік қарым- қатынаста қолдана білуге жаттықтыру ісіне ерекше мән берілген. Яғни, мектеп жасына дейінгі кезеңде балалармен сөздік жұмысын жан-жақты жүргізу «Қатынас» білім беру саласының негізгі міндеттерінің бірі болып саналады.

Педагог балалармен сөздік жұмысын жүргізе отырып, оларды айналасындағы заттармен таныстырып, атын атай білуге, қасиеті мен сапасын, түр - түсін және пішінін ажырата білуге, қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы ұғым, түсініктерін дамытуға және белсенді түрде тілдік қарым - қатынас жасай білуге үйретеді.

Балалардың сөздік қорын молайтуда ойынның, тапсырма жаттығулардың орны ерекше. Ойын арқылы балалардың сөздік қоры дамып, ауызша сөйлеу машығы тез игеріледі, таным белсенділіктері қалыптасады, сондай-ақ ақыл- ойы өсіп жетіледі. Ұрпақтан ұрпаққа жалғасын тауып келе жатқан, әрі үлкен мәні бар мәдени шығармашылық - саусақ ойыны болып табылады. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан - жануарларды, құстарды, ағаштарды т.б көптеген бейнелерді бейнелей алады. Сөйлеу тілі мүшелері әрекетінің қозғалуларының дамуы қол саусақтарының нәзік қимылдарының дамуымен тығыз байланыста болғандықтан, бала қолының ептілігін толық жетілдіру, түзету жұмыстарын жүйелі жүргізуді қалайды.

Саусақ, тіл жаттығулары балалардың:

- нәзік саусақ бұлшық еттерін жаттықтыру арқылы қолын жазуға дайындайды;
- тілін дамытуға өлшеусіз үлес қосады;
- қимыл арқылы өлең жолдарын қиындықсыз түсініп, жаттап алады;
-айтылуы қиын дыбыстарды дұрыс айтуға ойын түрінде тез жаттығады;
- есте сақтау қабілеті артады;
-елестету арқылы қиялын дамытады;
- әр кейіпкердің рөліне енуді үйреніп, даусын құбылтып, еркін сөйлеуге жаттығады;
- өлеңдерді жаттап, жан-жануарлардың дыбыстарын салу арқылы айтылуы қиын ызың, үнді дауыссыз дыбыстарды анық айтып үйренеді;
- ертегіні тыңдай отырып дауысты, дауыссыз дыбыстар туралы жалпы түсініктері дамиды.

Ұсынылып отырған бағдарламада саусақ, тіл жаттығуларының мақсаттарына сәйкес қол қимылының белсенділігін арттыруға өз үлесін қосатын қол еңбегінің үлгілері берілген.

Мақсаты:

Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың ана тілінің ережелері мен базалық нормаларын игеру және оны қолдана білу іскерліктерін дамыту

Міндеттері:

- Балалармен сөздік жұмысын жүргізу;
- Қоршаған ортадағы түрлі құбылыстар жайындағы түсініктерін дамыту;
- Белсенді тілдік қарым-қатынас жасауға үйрету;
- Айналадағы заттардың қасиеті мен сапасын, түр-түсін, пішінін ажыратуға үйрету;
- Мектеп жасына дейінгі балалардың сөздік қорын дамыту.

Мазмұны:

- Сөйлем
- Отбасы мүшелері
- Сөйлем құрылымы
- Сөз тіркестері
- Тіл ұстарту жаттығулары
- Сөйлем құрылымына талдау
- Сөздерді буынға бөлу

Тақырыптық жоспар үлгісі

Айы	№	Тақырыптар	Мақсаты	Сағат саны	Уақыты	Көрнекіліктер
Қыркүйек	1.	Сөйлем. Саусақ жаттығуы «Доп»	Сөйлем туралы түсінік. Суретке қарап сөйлемдер құру. Балалардың ой-өрісін, тілін дамыту. Ұқыптылыққа, әдептілікке тәрбиелеу. Саусақ моторикасын дамыту	1		Күз мезгіліне байланысты сурет
	2.	Буын, дыбыс. Саусақ жаттығуы «Кірпі»	Буын, дыбыс туралы түсінік. Дыбыстан буын, буыннан сөз құрату. Сөзді буынға бөлу, буынның дыбыстық құрамын ажырату	1		Кірпінің суреті
	3.	Отбасы. Саусақ жаттығуы «Күнге ұқсаймыз»	Отбасы мүшелері туралы түсініктерін кеңейту. Отбасы тақырыбына сурет бойынша әңгіме құрауға, отбасы мүшелерін ажырата білуге, оларды құрметтеуге, сыйлауға тәрбиелеу. Өз отбасымен байланыстыра отырып, ондағы өз орнын білуді үйретіп, сөздік қорын дамыту	1		Отбасы туралы сурет; Балалардың өз отбасыларының суреттерінен көрме жасау
	4.	Дауысты, дауыссыз дыбыстар. Тіл жаттығуы «Ағайынды аралар»	Дауысты, дауыссыз дыбыстар туралы түсінік беру. Олардың ерекшеліктерін түсіндіру	1		Күз мезгілі туралы өлең
Қазан	5.	Күз кереметі. Жемістер. Саусақ жаттығуы «Саңырауқұлақ»	Сурет бойынша әңгіме құрастыру. Жемістердің аттарын атап, ажырата білу. Жемістер туралы өлең үйретіп, жұмбақтар шешкізу арқылы сөздік қорларын толықтыру	1		Жемістер суреті
	6.	Сөз. Сөз тіркес тері. Саусақ жаттығуы «Құлпы»	Сөз туралы алған білімдерін бекіту. Қол жаттықтыру жұмыстарын жүргізу	1		Ертегі кейіпкерлерінің суреттері
	7.	Сөйлем құрылымы. Саусақ жаттығуы «Жаңбыр»	Сөйлем құрылымы туралы түсініктерін кеңейту. Екі, үш сөзден тұратын сөйлемдер құрату	1		Жаңбыр туралы сурет, өлең
	8.	Сөйлем түрлері Саусақ жаттығуы	Сөйлем түрлері туралы түсінік беру. Қол жаттықтыру жаттығулары	1		Моншаққа байланысты

		«Моншақ»				мазмұнды суреттер
Қараша	9.	Ойыншықтар. Саусақ жаттығуы «Тыңдамайтын доп»	Ойыншықтар туралы түсініктерін кеңейту. Ойыншықтарды ұқыпты ұстауға баулу. Антоним сөздер туралы түсіндіру	1		Ойыншықтардың суреттері
	10.	Сурет бойынша әңгіме. Тіл жаттығуы «Тынымсыз тіл туралы ертегі»	Байланыстыра сөйлеуге баулу. Тіл ұстарту жаттығулары	1		Тәрбиешінің шығармашылығы бойынша сурет
	11.	Үш-төрт сөзден тұратын сөйлемдер құрастыру. Тіл жаттығуы «Ағайынды аралар»	Үш-төрт сөзден тұратын сөйлемдер құрастыру. Сөйлемнің құрылымына талдау жасау. Қол жаттықтыру жаттығулары	1		Ара тақырыбына байланысты сөйлемдер құрату
	12.	Сөз тіркесі. Тіл жаттығуы «Шегіртке»	Сөз тіркесі туралы алған білімдерін кеңейту. Суреттерге қарап, сөз тіркестерін құрастыру	1		Шегіртке тақырыбына байланысты сурет
Желтоқсан	13	Қысқа дайындық. Тіл жаттығуы «Дауыстарын қайтала»	Сурет бойынша әңгіме құрастыру	1		Жануарлар суреттері, аудио, видео таспалар
	14.	Қысқы тіршілік. Саусақ жаттығуы «Қасқыр»	Қыстап қалатын құстар мен жануарлардың қысқы тіршілігі туралы әңгімелесу. Сурет бойынша әңгіме құрастыру	1		Құстар мен жануарлардың мазмұнды суреттері
	15.	Менің Қазақстаным. Саусақ жаттығуы «Үй»	Қазақстан Республикасы туралы түсінік беру. Еліміздің рәміздері, астана туралы түсіндіру	1		Рәміздер, Астана туралы бейне ролик
	16.	Қысқы еңбек. Саусақ жаттығуы «Мұз бұлақ»	Адамдардың қысқы еңбегімен таныстыру. Үлкендердің еңбегін құрметтеуге баулу	1		Үлкендердің еңбегі туралы сурет, бейне ролик
	17.	Қыс қызығы. Саусақ жаттығуы «Аққала»	Қыс мезгілі туралы түсінігін кеңейту. Сурет бойынша әңгіме құрастыру	1		«Қыс қызығы» картинасы
	18.	Сөз тіркестері, сөз, буын, дыбыс. Тіл жаттығуы «Қоңыз»	Сөз тіркестері туралы түсінік беру. Сөз тіркестерін сөздерге, сөзді буынға, буынды дыбысқа бөле білуді үйрету	1		Қоңыз туралы материалдар (интернеттен)

Ақпан	19	Киімдер. Саусақ жаттығуы «Қолғаптар»	Киімдер туралы түсініктерін кеңейту.Жыл мезгіліне байланысты киетін киімдер туралы әңгімелесу	1		Жыл мезгіліне байланысты киімдер суреттері
	20	Үй жануарлары. Саусақ жаттығуы «Ботақан»	Үй жануарлары туралы алған түсініктерін тереңдету.Үй жануарларының төлдерін ажыратып айтуға, олардың қалай дыбыстайтынын меңгерту.Үй жануарларын күтуге, қамқор болуға баулу, ересек адамдардың еңбегін құрметтей білуге тәрбиелеу	1		Үй жануарлары туралы слайд, аудио, видео таспалар
	21	Жабайы аңдар. Саусақ жаттығуы «Қорбаңбай аю»	Ертегі мазмұнын сұрақтар бойынша әңгімелету. Сөздік қорларын байыту	1		Жабайы аң туралы ертегі слайды, аудио, видео таспалар
	22	Көлік түрлері. Саусақ жаттығуы «Ұшақ»	Көліктер туралы түсініктерін кеңейту. Қол жаттықтыру жаттығулары	1		Көлік түрлері туралы слайд, аудио, видео таспалар
	23	Аң аулау. Саусақ жаттығуы «Қарсақ пен түлкі»	Аңшы туралы әңгімелеу. Аңшы сөзін жекеше, көпше түрде айтқызу. Сурет бойынша әңгімелесу	1		«Аңшы» картинасы
	24	Сурет бойынша әңгіме. Тіл жаттығуы «Майлықақ»	Әңгімені үлгі сызба бойынша баяндау. Әңгімені өз қиялымен аяқтау. Тіл ұстарту жаттығулары	1		Итке байланысты суреттер жинағы
Наурыз	25	8 наурыз – Аналар мерекесі. Саусақ жаттығуы « Гүл терейік»	Аналар мерекесі туралы түсініктерін қалыптастыру. Сөйлемдер құрастыру. Ана тақырыбына өлеңдер оқу. Сөздерді анық айтқызу	1		Ана туралы өлең (Тәрбиешінің шығармашылығы бойынша)
	26	«Жыл басына таласқан хайуанаттар» ертегісі. Саусақ жаттығуы « Тышқан»	Ертегі мазмұнын айту, сахналау.Жұмбақтар шешу, өлеңдер оқу	1		Ертегі желісі бойынша сахналық қойылым көрнекіліктерін дайындау
	27	Наурыз – жыл басы. Дидактикалық ойын «Сандық»	Наурыз мерекесі туралы түсінік. Ұлттық ойындар туралы әңгімелеу	1		Наурыз мерекесі туралы бейне ролик

	28	Маскаин пен «Төлдер айтысы» ертегісі. Саусак жаттығуы « Бұзаукан»	Ертегінің мазмұнын. Төлдер тақырыбына өлеңдер оқыту «Төлдер айтысы» ертегісін рөлдерге бөліп, сахналау	1		Ертегі желісі бойынша сахналық қойылым көріністіктерін дайындау
Сәуір	29	Буынға бөлейік. Саусак жаттығуы « Торғай мен түлкі»	Сөздерді буынға бөлдіру. Олардың неше буыннан тұратынын анықтау. Қол жаттықтыру жаттығулары	1		Торғай мен түлкі суреттері
	30	Дыбыстың сөздегі орны. Ойын «Қасқыр»	Сөздегі дауыссыз дыбыстың орнын анықтау. Тіл ұстарту жаттығулары	1		Қасқыр туралы суреттер
	31	Менің сүйікті қалам. Саусак жаттығуы « Күн мен гүл»	Қала туралы әңгімелеу	1		Қала туралы бейне ролик
	32	Менің достарым. Саусак жаттығуы « Күн көжек»	Қоршаған орта, достар туралы түсініктерін кеңейту. Сурет бойынша әңгіме құрату	1		«Менің достарым» картинасы
Мамыр	33	Балабакша. Саусак жаттығуы « Тордағы құс»	Балабақша туралы түсініктерін кеңейту. Сурет бойынша әңгімелеу	1		Балабақша туралы бейне ролик
	34	Ауылда. Саусак жаттығуы « Қояшқаным»	Ауыл туралы әңгімелеу	1		Ауыл туралы бейне ролик
	35	Ыдыстар. Дидактикалық ойын: «Ыдыстарды толықтыр»	Ыдыс-аяқ туралы түсініктерін кеңейту, жұмбақтар шешкізу. Сөйлемдер құрастырту	1		«Ыдыстар» картинасы сериясы
	36	Біз мектепке барамыз. Дидактикалық ойын: «Оқу құралдарын ата»	Мектеп туралы түсінік беру. Сурет бойынша әңгімелеу	1		Мектеп туралы бейне ролик
				36 сағат		

6